

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

13/43/09

Eduskunta

25.9.2009

Kuuleminen 25.9.2009

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta,**HE 131/2009 vp**

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta kiittää mahdollisuudesta lausua sairausvakuutuslain 9 luvun 10 a §:n muuttamisesta. Neuvottelukunta keskittyy lausunnossaan sukupuolten tasa-arvon näkökulmiin.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjausta: ”Pidennetään isyysvapaata kahdella viikolla. Uudistus toteutetaan vuoden 2010 budjetissa.”. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää uudistusta oikean suuntaisena.

Nykyinen perhevapaajärjestelmä, joka sisältää äitiys-, isyys- vanhempain- ja hoitovapaat, on kuitenkin kokonaisuutena niin vaikeasti hahmoteltava, että se haittaa aktiivisen isyyden ja jaetun vanhemmuuden toteutumista. Järjestelmää tulee yksinkertaistaa. Nykyisellään moni mies kokee sen niin monimutkaiseksi, että jättää perehtymättä oikeuksiinsa. Tämän takia tasa-arvoasiain neuvottelukunta ehdottaa pidemmällä aikavälillä tehtävää järjestelmän kokonaisuudistusta.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tavoitteena on vanhempainvapaajärjestelmän selkeyttäminen siten, että isälle ja äidille olisi varattu omat kiintiöt vanhempainvapaasta. Isien perhevapaiden käytön lisääminen on jo pitkään ollut tasa-arvoasiain neuvottelukunnan ja hallituksen tasa-arvopoliittikan tärkeä tavoite. Isien perhevapaoikeuksia on parannettu pienissä erissä. Uudistukset ovat lisänneet isille tarkoitetun perhevapaan pituutta, kohottaneet korvaustasoa sekä joustavoittaneet sen käyttöajankohtaa. Näistä muutoksista huolimatta isien perhevapaan käyttö lisääntyi vain jonkin verran.

Vuonna 2003 isälle annettiin oikeus pidennettyyn isyysvapaaseen, jos hän pitää vähintään kaksi viimeistä vanhempainvapaaviikkoa. Sen jälkeen isällä on oikeus kahteen lisävapaaviikkoon. Uudistuksen jälkeen isien vanhempainvapaiden käyttö yleistyi. Kun vuonna 2002 vain 2,6 % isistä piti vanhempainvapaata, luku oli vuonna 2007 11,9 %.

Vanhempainvapaiden epätasainen jakautuminen on naisten työmarkkina-aseman ja palkkakehityksen kannalta ongelmallista. Lisäksi isän läsnäolo pienen lapsensa luona on isän, lapsen ja koko perheen edun mukaista. Tutkimuksissa on todettu, että mitä enemmän isät viettävät vauvan kanssa aikaa, sitä enemmän he osallistuvat kasvatukseen myöhemmin.

Pohjoismaisten tutkimusten perusteella voidaan hyvin sanoa isien käyttävän lähinnä ne perhevapaat, jotka ovat nimenomaan isille merkityt. Isät käyttävät varmimmin sellaiset vapaat, jotka perhe menettää silloin, kun isä ei niitä käytä.

Työmarkkinaosapuolet ovat EU-tasolla neuvotelleet kesällä 2009 vanhempainvapaata koskevan puitesopimuksen. Sen mukaan vanhempainvapaan minimikesto pitenee kolmesta neljään kuukauteen. Sopimus kannustaa lisäksi tasapuolistamaan isien ja äitien perhevapaiden pitämistä. Ainakin yhden neljästä myönnettävästä vapaakuukaudesta tulee olla sellainen, joka ei ole siirrettävissä toiselle vanhemmalle. Sekä äidillä että isällä tulisi siis olla oikeus vähintään yhden kuukauden pituiseen vapaaseen. EU:ssa käsitellään sopimuksen voimaansaattamiseksi vanhempainvapaadirektiiviä, joka tulee implementoida jäsenvaltioissa.

Suomen nykyisessä lainsäädännössä ja nyt vireillä olevassa sairausvakuutuslain muutoksessa isällä on oikeus äidin ja isän sopimuksen mukaisesti vanhempainrahakauden päättyessä tai sen jälkeen pidettävään isäkuukauteen. Isäkuukauden pitäminen edellyttää vanhempien sopimusta, eli äiti voinee halutessaan estää isän lisävapaaviikkojen käytön. Vaikuttaa siltä, että puitesopimuksen vaatimus kuukauden mittaisesta vapaasta, joka ei ole siirrettävissä toiselle vanhemmalle, ei isän osalta täyty.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että edellä oleva näkökohta otetaan huomioon viimeistään siinä vaiheessa kun käsitellään tulevan vanhempainvapaadirektiivin implementointia.

Heidi Hautala
puheenjohtaja

Hannele Varsa
pääsihteri